नापि दर्शपूर्णमासफलानुषङ्गः · उभयाकाङ्क्षालक्षणसम्बन्धाभावे ह्यन्यतराकाङ्क्षालक्षणः सम्बन्धो गृह्यते न सम्भवे तस्मान्नष्टाश्वदग्धरथवदेव परस्परनियमः सिद्धः । किं च अग्न्यन्वाधानादेः फलान्तरकल्पने तु क्रतोः कथमित्युपकारकाकाङ्क्षा अनिवृत्तैव स्यात् · अस्ति चासावाकाङ्क्षा यागेन स्वर्गं कुर्यादित्येवं करणत्वेन विधानात् · तदुक्तम् न हि तत्करणं लोके वेदे वा किंचिदीदृशम् इतिकर्तव्यता साध्ये यस्य नानुग्रहेऽर्थितेति · एवमुभयोराकाङ्क्षावत्त्वे सति तत्सम्बन्धप्रतिपादकं वाक्यं कल्प्यते अग्न्यन्वाधानादिभिरुपकृतेन यागेन स्वर्गं कुर्यादित्येवम् · ततो वाक्याल्लिङ्गमग्न्यन्वाधानादिगतं सामर्थ्यं कल्प्यते · लिङ्गाच्च विनियोक्त्री श्रुतिः कल्प्यते एभिः प्रधानस्योपकारः कार्य इति ॥ ॥ ननु सूत्रकारेणाङ्गत्वे प्रमाणद्वयमेव कथमुक्तम् जैमिनिना (३. ३. १३.) तु श्रुतिलिङ्गवाक्यप्रकरणस्थानसमाख्यासंज्ञकानि षट्प्रमाणान्युक्तानि सन्ति · नैष दोषः · प्रमाणचतुष्टयस्य सोदाहरणस्याग्रे वक्ष्यमाणत्वात् । तत्र स्वार्थाभिधाने निरपेक्षं वचनं श्रुतिः सा त्रिविधा विधात्री अभिधात्री विनियोक्त्री च · तत्र विधात्री लिङ्गाद्यात्मिका अभिधात्री व्रीह्यादिश्रुतिः विनियोक्त्री त्रिधा एकाभिधानम् एकं पदम् विभक्तिरिति · यस्य हि शब्दश्रवणादेव सम्बन्धः प्रतीयते सा विनियोगश्रुतिः तद्यत्रानेकार्थाभिधानमेकेन शब्देन युगपद्भवति विभक्त्येव लिङ्गसंख्याकारकाणाम् तत्र तेषामन्वितानामेवाभिधानम् तदेकाभिधानम्[1] यथा पशुनेति पशुः करणं प्रतीयते तथैकं करणं पुमांश्चेत्यपि · अतः संख्यादेरेकशब्दोपादानलक्षणया श्रुत्या कारकसम्बन्धः प्रातिपदिकार्थस्य तु पदश्रुत्या · यजेतेत्यत्र यागस्य प्रकृत्यर्थस्यैकपदेनोपात्ततया स्वर्गादिकं प्रति करणत्वम् · विभक्तिस्तु सम्बन्धमेव साध्यत्वं साधनत्वं वा प्रतिपादयन्ती विनियोगकारणम् तत्र द्वितीया साध्यत्वं प्रतिपादयति तृतीयादयस्तु साधनत्वम् तत्र व्रीहीनवहन्तीति द्वितीया साध्यत्वेन व्रीहीनभिदधानावघातस्य[2] तेषु विनियोगकारणं भवति । सर्ववस्तुगतं सामर्थ्यं लिङ्गम् तद्यथा स्रुवेणावद्यति स्वधितिनावद्यति हस्तेनावद्यति काष्ठेनावद्यतीति अवदानसाधनत्वेन सामान्येन

१) ?°धाने २. २) ?°धानस्य २.